

УДК 81'243'373(045)

DOI: 10.31471/2304-7402-2019-3(55)-81-88

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЛЮБОВІ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Н. О. Герцовська, О. М. Лабош

Мукачівський державний університет;

e-mail: nataliyahertsovska@gmail.com

В історії будь-якої національної культури питання, що стосуються людських взаємин, таких як любов і дружба, завжди мали і досі мають першочергове значення. Аспекти та особливості таких взаємин, завжди були причиною непорозумінь між людьми. Та феномен кохання все ще не осмислений повністю. Тому у статті досліджуються засоби вербалізації поняття любові та його основні складники. Поняття «любов», вербалізоване засобами сучасної англійської мови, визначається як певна абстрактна одиниця, що відтворює багатовіковий досвід народу у вигляді різноманітних уявлень про це почуття. Любов як складний феномен різних сфер життя людини має високий статус у багатьох дисциплінах різного циклу, тому дослідження цього концепту є актуальним, не лише у лексикології, чи мовознавстві, а і у філософії, етиці, соціології та інших науках. У статті досліджено різноманітні мовні засоби для зображення любові у англійській мові та визначення основних компонентів цього поняття. Вказано основні складники любові, проведена конкретизація понятійного компоненту, проаналізовано вираження поняття у психологічних текстах, охарактеризована дуальність як риса любові. Розглянуто вербалізовані уявлення про внутрішній світ людини, що є носієм певної культури. Поняття «любов» досліджено саме з лінгвістичної точки зору ще і тому, що культура кохання в європейському просторі є передусім культурою вербальною, що є тісно пов'язано із словесним його вираженням. Відмічено, що любов розуміється як один з основних аспектів життя людей і визнається одним з первинних чинників в людських взаєминах, що відображено і в мовній концептуалізації. Таким чином, виявлено багатогранність і багатокомпонентність поняття «любов» в англійській мові.

Ключові слова: *вербалізація, засоби вербалізації, лексема, дуальність, мовна картина світу, концептуальна картина світу.*

Постановка проблеми. Споконвіків питання відносин між людьми, зокрема, любові, завжди мали багато протиріч. Особливості взаємин між людьми – одна з причин непорозуміння між особистостями. Любов є невід'ємною складовою життя всіх людей, що й послужило жвавою

інтересу до цієї теми, зокрема дослідженням засобів її вербалізації у англійській мові.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки поняття кохання у лінгвістиці не є чітко окресленим, воно завжди було ціллю для дослідження науковцями. Зацікавленість цим поняття повністю зрозуміла, оскільки особливості вербальної репрезентації емоційного досвіду мають безпосереднє відношення до менталітету етносу. Зокрема, у сучасній концептології та лінгвокультурології значна увага приділяється концептам етичного та емоційного характеру. Дослідженням проблеми займалися Н. Д. Арутюнова, С. Г. Воркачов, В. З. Дем'янков, Н. В. Дорофєєва, О. П. Єрмакова, В. І. Карасик, О. А. Корнілов, Н. А. Красавський, В. С. Морозова, Л. Г. Панова та інші.

Метою статті є дослідження мовних засобів вираження поняття любові засобами англійської мови. Для досягнення поставленої мети, потрібно вирішити наступні **завдання**:

- окреслити поняття любові у картині світу носіїв англійської мови;
- охарактеризувати компоненти досліджуваного поняття;
- проаналізувати основні засоби вербалізації любові в англійській мові.

Результати дослідження. Центром уваги сучасної лінгвістики є проблеми, пов'язані з відображенням національної культури та історії у мовах. А мова, як одна з основних ознак нації, виражає культуру народу, який говорить цією мовою. За допомогою мовних засобів формуються концепти часу, простору, різноманітних об'єктів та явищ, моделюються способи організації всесвіту. Мова віддзеркалює як матеріальні сторони життя народу – географічне положення, клімат, побут, так і духовні сторони носіїв мови – мораль, систему цінностей, менталітет, національний характер.

Кохання як складний та багатовимірний феномен психічного, емоційного життя людини має високий статус у багатьох дисциплінах: філософії, релігієзнавстві, етиці, естетиці, літературній критиці, мистецтвознавстві, психології, антропології, соціології, політології та багатьох інших. Поняття «любов» є унікальним об'єктом саме лінгвістичного дослідження ще і тому, що культура кохання в європейському лінгвокультурному ареалі є передусім культурою вербальною, тісно пов'язаною із словесним (літературним та повсякденним) вираженням. Оскільки кохання є вторинним по відношенню до інстинктивних емоцій, окультуреним почуттям, саме мовна репрезентація кохання, певні засоби його вербального вираження є основами уявлень, що сформувались у даній культурі щодо цього почуття [2].

На основі розмежування мислення і мови як двох самостійних, однак взаємопов'язаних феноменів, у лінгвістиці традиційно розрізня-

ють дві моделі світу: концептуальну і мовну. Концептуальна картина світу пов'язана зі сферою абстрактного, вона є сукупністю ідей, понять та знань про навколишній світ та принципи його організації, у той час коли мовна картина світу є продуктом вербальної реалізації цих понять, ідей та знань. Порівняно з мовною, концептуальна картина світу має більш універсальний характер, і є спільною для народів з однаковим рівнем знань про світ, тим часом як мовна картина світу виявляє специфіку бачення світу етнічною спільнотою.

Важливою складовою мовних картин світу є виражені лексично концепти, що визначаються як багатовимірні ідеалізовані формоутворення, або як одиниці ментального процесу, які кодуються у мові. Важливим аспектом вивчення концептів є їх типологія: визначення та функціонування цих сутностей в основних сферах суспільної свідомості: науковій, буденній/мовній, релігійній та ін. У залежності від сфери свого функціонування концепти поділяються на художні, буденні та наукові. Концепти як складові національної наукової картини формують понятійним та ціннісним компонентами; у художніх та буденних концептах присутній ще й образний смисловий компонент [5].

Понятійний компонент концепту любов представлений у визначеннях кохання, що існують в англomовній науці. В англomовній філософській картині світу, зокрема, концепт любов характеризується переважно за допомогою термінів-класифікаторів кохання, запозичених з грецької мови: *agape*, *eros*, *philia*, *storge*, *praxis*. Переважна більшість сучасних англomовних філософських праць спирається на давньогрецьку класифікацію типів кохання. Найважливішим предметом рефлексії, представленої в англomовних роботах з філософії, є концепт рівного кохання до всіх, *agape*, та його англійські відповідники *absolute love*, *ultimate love*, *supreme love*, які конденсують знання про загальнофілософські, етичні та релігійні цінності [4, с. 10].

Конкретизація понятійного компоненту концепту любов в англійській мові відбувається також за допомогою створення нових словосполучень, які не мають культурної або філософської традиції, наприклад, *infantile love*, *immature love*, *mature love*, *erotic love*, *self-love*, *gift-love*, *need-love*, *social love*, *deficiency love*. Англomовна класифікація типів кохання, яка існує у філософських працях ХХ століття, не має універсального характеру. Сукупність термінів-класифікаторів – *cosmic love*, *positive love*, *benevolent love* – та термінів-описів кохання – *care*, *compassion*, *sympathy*, *concern*, *respect*, *attraction*, *reverence*, *esteem*, *veneration* – підкреслює багатоаспектність концепту любов, а також множинність його філософських інтерпретацій. На понятійну багатовимірність концепту любов вказують словосполучення, створенні за моделлю *love of X (Y, Z): love of self, of mankind, of nature, of God, of mother or father, of children, of tribe or nation, of sweetheart or spouse or sexual idol, of material possessions, of food or drink, of action and repose, of*

sports, of hobbies or engrossing pursuits, of justice, of science, of truth, of beauty [3, с. 307].

На противагу англомовній філософії, що не зосереджується безпосередньо на питаннях кохання як почуття між чоловіком та жінкою, концепт любов в англомовних психологічних текстах включає в себе наукові уявлення, гіпотези та теорії власне романтичного кохання. В англомовній психологічній літературі існують певні розбіжності щодо кількості та природи типів міжособистісного кохання. Типологія кохання між чоловіком та жінкою в англомовній психологічній літературі враховує буденні уявлення носіїв мови про це почуття та дозволяє стверджувати, що концепт любов у науковому психологічному зображенні поєднує певну сукупність почуттів, кожне з яких видозмінюється за допомогою мовного матеріалу.

Культурно-обумовлена стриманість у вербалізації емоцій британцями проявляється у тому, що вживання лексеми *love* у повсякденному мовленні стосовно взаємовідносин чоловіка та жінки пов'язане з певними труднощами соціального характеру: *As a society, we are embarrassed by love. Even saying the words makes us stumble and blush.*

Концептуальною рисою концепту любов є дуальність – наявність двох протилежних ключових ознак. Композитний прикметник *bittersweet* є частотним атрибутом лексеми *love*: *Sweet, sweet bitter love what joy you taught me, // What pain you brought me, so short a stay* (LSLE). Використання стилістичної антитези характерне для вербалізації концепту любов: *Mysterious love, uncertain treasure, // Hast thou more of pain or pleasure!* (J. Addison) [5].

Хоча у сучасному філософському та психологічному англомовному дискурсі використання грецьких термінів є нормою, то частотність використання лексем *eros*, *philia* (англ. *phileo*) та *agape* в повсякденному мовленні суттєво поступається частотності вживання слова *love*. Деякі іншомовні лексеми-класифікатори кохання набувають в англійській мові зниженого значення, зокрема, іменник *amour* (кохання, пристрасть) набуває в англійській мові вузького та зниженого порівняно з первісним значення «любовний (таємний) зв'язок». В англійській мові культурно-специфічною є негативна оцінка надлишковості почуття кохання, що виявляється у виділенні особливого типу кохання *possessive love*, який є відсутнім в українській, російській та німецькій лінгвокультурах. У британській та американській культурах поняття *self-worth*, *self-reliance*, *individual freedom* є цінностями, що мають високий статус, тому поведінка, яка демонструє відсутність самодостатності, нестачу впевненості у собі, а також порушення свободи іншої людини, трактується негативно. У різноманітних типах текстів словосполучення *possessive love/possessive relationship* має чітко виражене негативне значення. Суб'єкт, який відчуває *possessive love*, характеризується такими негативно-оцінними словосполученнями як

insecure possessive partner, emotional vampire та також прикметниками *egocentric, clingy, manipulative*. Відчуття покинутості у цьому світі відлунює також і в такій важливій сфері життя людини, як любовні стосунки. Під поняттями *fear* та *anxiety* у стосунках передусім розуміється страх втратити власну свободу: *Yet we also dread becoming enmeshed in suffocating or abusive relationships – our fear of being controlled, defined, overpowered or hurt by other people*. Виникає і культурно-специфічне словосполучення *fusion anxiety*, що концептуалізує характерну тривогу повного «злиття» з об'єктом кохання і втрату власної індивідуальності. Саме цей страх втратити себе відбивається у метафоричному словосполученні *love's comfort zone*, яке позначає особливу дистанцію між закоханими, що дозволяє їм відчувати себе комфортно у стосунках [3, с. 310].

Одним із способів вербалізації концепту кохання є і фразеологізми. Найбільш частотною в англійських фразеологізмах є думка про те, що «Любов – це сила». В цьому випадку любов часто персоніфікується і наділяється людськими здібностями і якостями: *Love conquers all; Love laughs at locksmiths; Love makes the world go round; Love rules the country without a sword; Than love greater force exists; Love will creep where it may not go*. Подібні метафоричні описи свідчать про емоційне відношення англійців до любові як всемогутньої сили. Ця думка отримує подальший розвиток у фразеологізмах, що стверджують, що любов вільна і незалежна, нею не можна управляти: *Love cannot be forced. Forced love does not last. Follow love and it will flee, flee love and it will follow thee* [1].

Любов – активно діюча субстанція, яка впливає на оточення і здатна кардинально змінити людину: *Love makes men orators. Love makes all hard hearts gentle. Love makes a wit of the fool*. Проте, закохавшись, людина часто втрачає здатність мислити і міркувати розумно: *The first sight of love is the last of wisdom; Love puts reason away*; «закриває очі» на недоліки: *Love is blind. Faults are thick where love is thin*. Наведені приклади містять явно негативну оцінку. Заслужують на увагу фразеологізми, що виражають ідею про мінливість і швидкоплинність любові: *Hot love is soon cold; Hot love does not reign; Hotter love will often sour; Light love will change; The love that is too violent will not last long; Love is sweet in the beginning but sour in the ending*. З наведених прикладів видно, що любов наділена в цьому випадку різними епітетами, що несуть негативну оцінку [7].

Істинна любов триватиме вічно. Ця ідея знаходить відображення в прислів'ях типу *Natural love descends but it does not ascend; Sound love does not soon forgotten; A perfect love does not rust; True love endures in the heart; Faithful love will never turn to hate; No love like the first love*. Але якщо любов виникла, то її потрібно підтримувати. Англійці порівнюють любов з вогнищем: *Love is no longer love when it is without arrows and without fire*. Але, як відомо, вогнище швидко гасне, якщо не під-

кидати дрівець: *Love is fire, once out, is hard to kindle; Puddings and paramours should be hotly handled*. Важливе місце в англійських фразеологізмах займає думка про те, що любов може нести не лише радість і щастя, але і біль і страждання: *Great love, great sorrow; Love is full of fear; Love's beginning is fear, middle sin, and end grief and annoyance; There is no living in love without suffering; Love is a sweet torment*; і може навіть довести до смерті: *The love of ladies causes pain to lovers and death to horses*. А сварки і ревності в любові природні: *He that loves dearly chides severely; The quarrel of lovers is the renewal of love; Love is never without jealousy*. Любов залежить від цілого ряду обставин, наприклад від грошей [6].

Фактичний матеріал свідчить про те, що в англійській мовній свідомості має місце думка про те, що гроші важливіше для людини, ніж почуття, і що без грошей не буває любові: *Love lasts as long as money endures; Money is the sinews of love as well as of war; Love is potent, but money is omnipotent; Who marries for love without money, has good nights and sorry days*. Проте цілий ряд англійських фразеологізмів затверджує зворотнє: *Love in a cottage; Love lives in cottages as well as in courts; Lovers live by love as larks live by leeks*. Таке ж протиріччя можна побачити і у відношенні «любов і відстань». Одні прислів'я свідчать, що розлука породжує любов: *Men are best loved farthest off*, а інші, навпаки, стверджують, що чим далі один від одного, тим холодніше почуття: *Salt water and Absence wash away love; Absence sharpens love, presence strengthens it*.

Одним з джерел любові може бути зовнішність: *Love comes by looking. In love beauty counts for more than reputation. Love must be attracted by beauty of mind and body*. Проте краса не обов'язковий і не єдиний атрибут любові: *Love built on beauty, soon as beauty dies*. Мабуть, ні у кого не викличе сумнівів той факт, що любов неможлива без довіри і чесності: *Love asks faith and faith firmness; Where love is there is faith; Where there is no trust there is no love*. Головну нагороду – любов – хоче отримати кожен. Кожен хоче пізнати щастя бути коханим. Але ось якими шляхами до нього йти? Найголовнішим джерелом любові є сама любов: *Show love to win love; Love begets love; Love is mother of love*. Частина фразеологізмів розвиває думку про те, що усі можливі засоби хороші, оскільки нагорода того коштуватиме: *All is fair in love and war. All stratagems are fair in love*. Любов має бути взаємною, і вона хороша тільки тоді, коли взаємна: *Love is the reward of love; Love is a true price of love; Love should not be all on one side; Love is both for love* [8].

Є усі підстави вважати, що любов розуміється як один із основоположних аспектів життя і визнається одним з первинних чинників в людських взаємовідносинах, що відбито і в мовній концептуалізації любові: *Better to have loved and lost, than never to have loved at all. Sound love does not soon forgotten. A perfect love does not rust. True love endures in the heart. To live without loving is not really to live*.

Провівши широкий аналіз концепту любов, основних компонентів цього поняття та найпоширенішими способами вербалізації, можна переконливо стверджувати, що концепт любові є багатокомпонентним поняттям, яке отримує безліч характеристик не тільки від лінгвістів, а і від науковців різноманітних сфер діяльності. Це допомагає розкрити поняття концепту більш повноцінно і з різних точок зору.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином, проведений аналіз мовних засобів характеристики концепту любов дозволив виявити багатогранність концепту в англійській мові. Найширше своє пояснення концепт знайшов у конкретних фактах діяльності людини, вчинках, переживаннях, емоціях. Оскільки концепт любові не є дослідженим повністю, то подальші дослідження можуть бути проведені на основі аналізу паремій англійської мови, а також літератури, чи англомовних пісень, які теж несуть в собі своє, унікальне трактування концепту любов.

Література

1. Агалакова Т.Б., Бакіна О.В. Концепт «любов» в англомовному просторі. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://englishschool12.ru/publ/interesno_kazhdomu/interesno_kazhdomu/koncept_ljubov_v_anglijskom_jazykovom_prostranstve/57-1-0-4119
2. Англійські ідіоми, англійські фразеологізми. Вивчення англійської мови. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://teacheng.info/reference/idioms>
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – Київ: Перун, 2003. – 1440 с.
4. Тепкеєва В.В. Репрезентація концепту любов в англійських фразеологізмах // Англїстика XXI столїття: збірник матеріалів III Всеросійської наук. конференції. Санкт-Петербург, 24-26 січня 2006 р. – С. 305-311.
5. Поняття «концепт» у сучасному мовознавстві. Лекція 4. Філологічний університет, Харків, 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.philology.univer.kharkov.ua/katedras/prof_sites/litvinova/litvinova_lect_4.pdf
6. Kristen Drosch. 25 Love Proverbs That Perfectly Explain The Incredible Power Of Love, 2018. – [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.yourtango.com/2013191810/love-sayings-25-love-proverbs-around-world>.
7. Longman Dictionary of Contemporary English Online. – [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.ldoceonline.com/>.
8. Your dictionary. Examples of Idioms About Love. – [Electronic resource]. – Access mode: <https://examples.yourdictionary.com/examples-of-idioms-of-love.html>.

Стаття надійшла до редакційної колегії 12.03.2019 р.

*Рекомендовано до друку д.ф.н., професором **Межовим Н. М.***

**LEXICAL MEANS OF LOVE VERBALIZATION
IN THE ENGLISH LANGUAGE****N. O. Hertsovska, O. M. Labosh***Mukachevo State University;**e-mail: nataliyahertsovska@gmail.com*

In the history of any national culture, issues relating to human relationships, such as love and friendship, have always been and still remain of paramount importance. Aspects and the peculiarities of such relationships have always been the cause of misunderstandings among people. The phenomenon of love is still not fully understood. Therefore, the article explores the conceptual aspect of the love notion in English, the means of its verbalization and its main components. The love concept, which is verbalized by the means of contemporary English, is defined as a certain abstract unit that reproduces the centuries-old experience of the people in the form of various notions about this feeling. Love as a complex phenomenon of various spheres of human life has a high status in many disciplines of different cycles, therefore the study of this notion is relevant not only in lexicology or linguistics, but also in philosophy, ethics, sociology, and other sciences. Various linguistic means for representation of love in English have been studied and the main components of this notion have been identified. The main components of the notion of love have been defined, the expression of the notion in psychological texts has been analyzed, and duality as a conceptual feature of love has been described. Verbalized ideas about the inner world of a person who is the bearer of a particular culture have been considered. The notion of love has been investigated precisely from the linguistic side, also because the culture of love in the European space is primarily a verbal culture, which is closely linked to its verbal expression. There is every reason to believe that love is understood as one of the main aspects of human life and is recognized as one of the primary factors in human relationships, which is reflected in the language conceptualization. Thus, the conducted analysis allowed to reveal the versatility and multi-component character of the notion of love in the English language.

Key words: *verbalization, means of verbalization, lexeme, duality, language picture of the world, conceptual picture of the world.*